

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

DOI 10.31651/2524-2660-2020-1-236-240
ORCID 0000-0002-4318-6189

ШАХІНА Ірина Юріївна,

доцентка кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
e-mail: rom.shahin@gmail.com

ORCID 0000-0001-9862-2948

САДОВА Діана Володимирівна,

в.о. директора, Зведенівський заклад дошкільної освіти,
e-mail: diane199214@gmail.com

УДК 373.2.013.3:001.895(045)

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ПЕРЕВАГИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ

Висвітлено особливості використання інноваційних педагогічних технологій у сучасних закладах дошкільної освіти. Окреслено переваги та доцільність використання окремих педагогічних технологій з опорою на власний досвід. Інновація розглядається як процес освоєння нововведення (нового засобу, методу, методики, технології, програми тощо), що характеризує пошук, упровадження в освітній процес і творче переосмислення ідеальних методик і програм, що спрямовані на розвиток здібностей особистості дитини. Інноваційні педагогічні технології в контексті сучасної дошкільної освіти розглядаються за різним змістом, як: інструментарій; цілеспрямоване використання об'єктів, подій та відносин у виховному процесі; система інноваційних методів, способів і засобів навчання, виховання і розвитку особистості дитини в сучасних соціокультурних умовах і ін. Опіраючись на власний досвід зазначено, що інноваційні технології в дошкільній освіті використовуються, в першу чергу, для підвищення якості послуг, що надаються, для реалізації зростаючих запитів батьків. Особливий інтерес представляють технології організації цілісного освітнього процесу на основі методу проєктів. Широко використовуються сучасні інформаційні технології: мультфільми, дитячі розвиваючі комп'ютерні ігри, мультимедійні презентації, інтелектуальні карти знань, інтерактивні плакати та ін. Не менш привабливими в контексті їх використання є ігрові інноваційні технології, які є «фундаментом» усієї дошкільної освіти. Специфічною є технологія проблемного навчання, як спроба навчити дитину самостійного пошуку, розвивати пізнавальні та творчі здібності. Описана технологія самостійного розвитку, як різнобічний розвиток дитини, виховання її самостійності, возз'єднання світу предметів і розумових дій у свідомості дитини. Таким чином, досліджуючи проблему використання педагогами дошкільних установ сучасних педагогічних інноваційних технологій ми розглядаємо не тільки вміння застосовувати описані технології, але й те, що вони є однією з найважливіших умов професійного вдосконалення. З'являються нові можливості для реалі-

зації дидактичних принципів індивідуалізації і диференціації навчання та виховання дітей дошкільного віку, що позитивно впливає на розвиток їх пізнавальної діяльності, творчої активності і свідомості.

Ключові слова: інноваційна педагогічна технологія; дошкільна освіта; метод проєктів; інформаційні технології; ігрові технології; проблемне навчання; технологія самостійного розвитку.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство, що, безсумнівно, перебуває на новому етапі розвитку, ставить ряд нових проблем перед системою освіти. Це насамперед, пов'язано з тими соціокультурними запитамися самого суспільства, серед яких чи не найважливішою і актуальною виступає глобальна необхідність підвищення якості та доступності дошкільної освіти.

У наш час чи не головною метою проведеної реформи в сфері освіти нашої країни є формування і виховання особистості з сучасним, різнобічно розвиненим мисленням, яка вміє творчо підходити до своєї справи. Інновації визначають нові методи, форми, предмети, технології, що застосовуються в педагогічній практиці, спрямовані на розвиток здібностей особистості дитини. У зв'язку з цим, сьогодення інноваційна діяльність, пов'язана з навчанням у закладах дошкільної освіти є основним фактором професійного розвитку педагогів дошкільних організацій.

У вітчизняній і зарубіжній психолого-педагогічній науці визнається унікальність і особлива значимість дошкільного дитинства як самоцінного періоду життя людини. Дійсно, все починається з дитинства, коли дитина активно входить у світ людської культури, долучається до її цінностей. У цей період дитина набуває базовий соціокультурний досвід, починає формуватися її особистість, проявлятися індивідуальність.

Це зумовлює підвищений інтерес до дошкільної освіти як ефективного засобу виховання і розвитку дошкільнят [1, с. 66–67].

Мета статті полягає в характеристиці переваг використання інноваційних педагогічних технологій у дошкільній освіті в контексті сучасного реформування освітньої галузі та осмислення можливостей її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зародившись у 40-і роки ХХ століття, технологія як категорія педагогіки швидко увійшла в понятійний апарат науки всіх розвинених країн. Як уже було зазначено раніше, це сталося завдяки широкому використанню технічних засобів в освітньому процесі. Зокрема, дослідники вважають, що педагогічна технологія – це суто наукове прогнозування (проекування) і точне відтворення педагогічних дій, які забезпечують досягнення запланованих результатів» [2, с. 35].

Загалом, інновація розглядається як процес освоєння нововведення (нового засобу, методу, методики, технології, програми тощо). Інновація характеризує пошук, упровадження в освітній процес і творче переосмислення ідеальних методик і програм.

Водночас, з точки зору сучасних педагогічних досліджень, педагогічна технологія виступає як компонент педагогічного процесу, що відображає його провідні, сутнісні характеристики – сукупність послідовних взаємодій з метою розвитку. У практичній діяльності педагогічна технологія є результатом рефлексії вихователем педагогічної взаємодії [3, с. 135].

Важливим є аналіз дослідницьких інтерпретацій цього терміну. Так, В.П. Беспалько розглядає педагогічну технологію як сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання і виховання, що дозволяють успішно реалізовувати поставлені освітні цілі, а також, як проект педагогічної системи, що реалізується на практиці [4, с. 78].

І.П. Підласий стверджує, що педагогічна технологія – це пов'язані в єдине ціле методи, засоби, способи, матеріальні ресурси, що забезпечують досягнення мети [5, с. 2]. Г.К. Селевко вважає, що педагогічна технологія означає «системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей» [6, с. 21-22]

Інноваційні педагогічні технології, за І.М. Дичківською, – це «цілеспрямоване, систематичне і послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів,

що охоплюють цілісний освітній процес від визначення його мети до очікуваних результатів [7, с. 112].

Відзначимо, що загалом термін «інноваційні педагогічні технології» отримав досить широке поширення в контексті сучасної дошкільної освіти, що знаходить відображення в численних публікаціях; проте, видається, що його наповнення потребує спеціального коментування [3, с. 88]. Таким чином, окреслене поняття наповнюється різним змістом, як: інструментарій; цілеспрямоване використання об'єктів, подій та відносин у виховному процесі; система інноваційних методів, способів і засобів навчання, виховання і розвитку особистості дитини в сучасних соціокультурних умовах і ін.

Ідеї інновацій виникають в умах окремих людей і цілих груп. Реалізуючись на практиці, вони стають власне інноваціями. Інноваційні педагогічні технології, системи навчання і виховання дошкільнят відрізняються варіативністю, своєрідністю і специфікою прояву на практиці, бо вони відображають рівень педагогічної майстерності та творчості.

Вибір інноваційної педагогічної технології педагогом дошкільного освітнього закладу багато в чому залежить від того, наскільки педагогічна технологія сприймається і ідентифікується педагогом, наскільки вона відповідає його особистісним якостям і психологічними характеристиками, наскільки педагог має уявлення про призначення технології, форми і методи, за яких реалізація технології на занятті буде найбільш ефективною і оптимально затратною за часом [8, с. 135-136].

Опираючись на власний досвід зазначимо, що інноваційні технології в дошкільній освіті використовуються, в першу чергу, для підвищення якості послуг, що надаються, для реалізації зростаючих запитів батьків. Безсумнівною їх перевагою є спрямованість на вирішення актуальних завдань збереження і зміцнення дитячого здоров'я, виховання основ здорового способу життя (зокрема, «здоров'язберігаючих технологій»); орієнтація на виклики, характерні для полікультурного суспільства (безпечна поведінка; адаптація дитини з сім'ї мігрантів у дитячому садку, формування основ культури споживання).

Особливий інтерес представляють технології організації цілісного освітнього процесу на основі методу проектів. Дані технології враховують специфіку дошкільної освіти, відсутність жорсткої предметності, пропонуючи інтегрований зміст, відповідний субкультурі сучасних дошкільнят, своєрідності пізнавальних інтересів дівчаток і

хлопчиків. Взаємодія педагога з дітьми орієнтована на постановку дитини в позицію суб'єкта дитячої діяльності, розвиток самостійності, ініціативи, допитливості, довільності поведінки, комунікативних та інтелектуальних здібностей [9, с. 37].

Усе ширше в практиці дошкільного закладу освіти використовуються сучасні інформаційні технології: мультфільми, дитячі розвиваючі комп'ютерні ігри, мультимедійні презентації, інтелектуальні карти знань, інтерактивні плакати та ін. Водночас, за всіх переваг їх використання для збагачення соціокультурного досвіду дітей за рахунок розширення віртуального освітнього простору, не можна забувати про важливість накопичення дитиною різноманітного сенсорного досвіду традиційним шляхом пізнання світу. Домінування комп'ютерних ігор таїть небезпеку деформації досвіду соціальної взаємодії з дорослими і однолітками [10, с. 312].

Досліджуючи проблему використання педагогами дошкільних установ сучасних педагогічних технологій, ми розглядаємо вміння застосовувати дані технології як одне з найважливіших умов професійного вдосконалення.

Так, у дитячому садку затребуваним є використання технології проектної діяльності. Адже в процесі дослідницької діяльності [11, с. 211] під керівництвом педагога дитина вчиться виявляти актуальну проблему і за допомогою власних дій її вирішення. Методами і прийомами організації проектно-дослідницької діяльності в дошкільному закладі: спостереження; бесіди; досліди; дидактичні ігри; моделювання ситуацій; трудові доручення, дії.

Метод проектування – інноваційна педагогічна технологія. Педагогічний проект – це комплекс дій, організований спеціально педагогом, у результаті якого дитина може самостійно приймати рішення, робити свій вибір і внаслідок своєї праці і творчості стає відповідальною. Проект стимулює на конкретні завдання, вимагає спеціальні знання, фактичне застосування знань охоплює вирішення проблеми через дії проекту. Особливість технології проекту – це вміння дитиною спроектувати майбутні дії і вміння бути його суб'єктом. Проект – це педагогічний метод, за допомогою якого дитина в досягненні мети сприймає навколишнє середовище через періодичні процеси і попередньо заплановані практичні дії [8, с.136].

Метод проектування – спосіб досягнення процедурної дидактичної мети, який дозволить дати конкретний результат через ретельне вивчення проблеми. Метод проек-

тування – метод навчання спрямований на індивідуальність особистості, який за допомогою змістовної частини навчання і комплексу завдань розвиває майстерність і навички. Також, сприяє спонуканню у дітей дослідних дій через комплекс завдань змістовної частини навчання. Відомості приймаються у вигляді якоїсь дії або продукції, розвиваючи майстерність і навички. На думку І.М. Дичківської, перевагами проектного навчання є мислення на логічному рівні, активне дослідження, підвищення впевненості у власних силах і можливостях дітей. Під час роботи над проектом, у порівнянні з традиційним навчанням, діти поступово приймають відповідальність над своїм навчанням. У результаті поліпшуються якість навчання і здатність мислення, вміння зрозуміти проблему, здатність співпраці і майстерність побудови взаємовідносин, збільшується можливість розвитку методів навчання і виховання [7, с. 114]. Разом із цим підвищується якість навчання з різним рівнем розвитку дітей.

Основна ідея методу проектування полягає в розвитку пізнавального інтересу дітей, уміння самостійно за допомогою вихователя або батьків, наповнюючи свої знання, знаходити необхідне в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення.

Не менш привабливими в контексті їх використання в сучасних ДЗО є ігрові інноваційні технології. Мета технологій навчання через гру передбачає дидактичну, виховну та соціальну цілі.

Н.Ф. Губанова слушно стверджувала, що ігрові технології є «фундаментом» усієї дошкільної освіти. Ігри мають розважальні, комунікативні, пізнавальні, навчальні, розвиваючі, коригувальні функції [12, с. 61].

Особливість ігрових технологій – психологічний механізм ігрової дії, що спирається на власні переваги особистості, адже передбачає розкриття у дитини таких якостей як допитливість, пізнавальність, творчі якості. Гра для дитини – це є навчання і праця. Гра – спосіб пізнання навколишнього середовища. Вона не тільки допомагає дитині долати труднощі, що зустрічаються в житті, але також формує її організаторські здібності, підвищує бажання до пізнання навколишнього середовища [9, с. 40-41].

Ігрова технологія забезпечує особистісну мотиваційну включеність кожного учня, що значно підвищує результативність даної форми освітньої взаємодії. У дітей формуються здатності аналізувати, порівнювати, узагальнювати, враховувати причинно-наслідкові зв'язки, досліджувати, система-

тизувати свої знання, обґрунтовувати власну точку зору, генерувати нові ідеї, що підвищує продуктивність їх творчої та інтелектуальної діяльності [1, с. 68].

Специфічною є технологія проблемного навчання, як спроба навчити дитину самостійного пошуку, розвивати пізнавальні та творчі здібності. Тобто, для підвищення активності дітей потрібно створити проблему, що детермінує у дитини інтерес до навчального матеріалу, який дитина сприймає не тільки через органи чуття, а освоює матеріал з метою задоволення потреби в знаннях, пов'язує навчання зі своїм життям і працею [10, с. 312].

Варто згадати і про технологію самостійного розвитку – це різнобічний розвиток дитини, виховання самостійності, возз'єднання світу предметів і розумових дій у свідомості дитини. За такої технології необхідний специфічний підхід у відповідності з розвитком дитини, тільки тоді дитина зможе сама себе розвивати. Особливість цієї технології в тому, що немає єдиної програми, кожен йде шляхом, призначеним йому долею [13, с. 75]. У ДЗО немає занять, кожен день починається зі зборів, після яких кожен за своїм бажанням займається власними справами. Дії кожної дитини в залежності від її дій оцінюються з боку іншої дитини. Головне завдання – дитина оцінює сама себе.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, сучасні інноваційні педагогічні технології активно мають використовуватися в освітній, виховній та методичній роботі кожного закладу освіти, адже вони спрямовані на реалізацію державних стандартів дошкільної освіти. Під час використання сучасних педагогічних технологій в освітньому процесі дошкільного закладу освіти з'являються нові можливості для реалізації дидактичних принципів індивідуалізації і диференціації виховання та навчання дітей дошкільного віку, що позитивно впливає на розвиток їх пізнавальної діяльності, творчої активності і свідомості.

Список бібліографічних посилань

1. Грицишина Т.І. Інноваційна освіта – дошкільнятам. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2017. № 3. С. 65–70.
2. Піроженко Т. Особистість дошкільника: перспективи розвитку Тернопіль: Мандрівець, 2010. 136 с.
3. Гульчевская В.Г. Современные педагогические технологии М.: Академия, 2015. 236 с.
4. Беспалько В.П. Слагаемые педагогические технологии М.: Педагогика, 1989. 192 с.
5. Підласий І. Педагогічні інновації. Рідна школа. 1998. № 12. С. 2–4.
6. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий. В 2 т. М.: НИИ школьных технологий, 2014. Т.1. 816 с.
7. Дичківська І.М. Принципи управління інноваційними процесами у дошкільних навчальних закладах. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2012. № 22(1). С. 110–117.
8. Харченко А. Психолого-педагогічні інноваційні технології в реалізації базового компонента дошкільної освіти. Нова педагогічна думка. 2013. № 3. С. 135–137.
9. Лебедева В.С., Курулева Т.Г. Формирование дифференцирования мышечных усилий дошкольников. Москва, 2015. 55 с.
10. Шовкопляс О. М. Управління інноваційною оздоровчою діяльністю в закладі дошкільної освіти. Молодий вчений. 2018. № 2(1). С. 311–314.
11. Астрейко Е.С., Шахіна І.Ю. Науково-дослідна діяльність студентів – важливий чинник підготовки кваліфікованих фахівців. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. Київ-Вінниця: Планер, 2018. Вип. 50. С. 210–216.
12. Губанова Н.Ф. Игровая деятельность в детском саду: Учебное пособие. М.: Мозаика-Синтез, 2013. 128 с.
13. Козак Л. В. Підготовка майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності: технологічний аспект. Педагогічний процес: теорія і практика. 2014. Вип. 3. С. 73–78.

References

1. Ghrycshyna, T.I. (2017). Innovative education for preschoolers. Education and development of gifted personality, 3: 65–70.
2. Pirozhenko, T. (2010). The personality of a preschooler: prospects for development. Ternopil: Mandrivets. 136 p. (in Ukr.).
3. Gul'chevskaja, V.G. (2015). Modern pedagogical technologies. Moscow: Akademija. 236 p. (in Rus.).
4. Bespal'ko, V.P. (1989). Componental pedagogical technologies. Moscow: Pedagogika. 192 p. (in Rus.).
5. Podlasy, I. (1998). Pedagogical innovations. Home school, 12: 2–4.
6. Selevko, G.K. (2014). Encyclopedia of educational technologies. In 2 vol. Moscow: Research Institute of School Technologies. Vol. 1. 816 p. (in Rus.).
7. Dychkivjska, I.M. (2012). The principles of innovation process management in preschool institutions. Bulletin of Lugansk Taras Shevchenko National University. Pedagogical Sciences, 22(1): 110–117.
8. Kharchenko, A. (2013). Psychological and pedagogical innovative technologies in the implementation of the basic component of preschool education. New pedagogical thought, 3: 135–137.
9. Lebedeva, V.S., Kuruleva, T.G. (2015). The formation of differentiation of preschoolers' muscular efforts. Moscow. 55 p. (in Rus.).
10. Shovkopljias, O.M. (2018). The management of innovative wellness activity in the preschool education institution. Young scientist, 2(1): 311–314.
11. Astrejko, E.S., Shakhina, I.Ju. (2018). Students' scientific and research activity as an important factor in the training of qualified professionals. Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems. Collection of scientific works. Kyiv-Vinnycja: Planer, 50: 210–216.
12. Gubanova, N.F. (2013). Playing activities in kindergarten: tutorial. Moscow: Mozaika-Sintez (in Rus.).
13. Kozak, L.V. (2014). Training of intending educators of preschool pedagogy and psychology for innovative professional activity: technological aspect. Pedagogical process: theory and practice, 3: 73–78.

SHAKHINA Iryna,Associate Professor of Innovation and Information Technologies in Education Department,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University**SADOVA Diana,**

acting director, Zvedeniiv'skyi Institution of Preschool Education

**INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN PRESCHOOL EDUCATION:
ADVANTAGES AND PECULIARITIES OF USE**

Summary. *Introduction. The main purpose of the reform of education in our country is the formation and education of a person with a modern, versatile thinking, able to approach the activities creatively. Innovations define new methods, forms, subjects, technologies used in pedagogical practice, and they aim at developing the abilities of the child's personality. Thereby, today's innovative activities related to pre-school education are a major factor in the professional development of pre-school teachers.*

The purpose of the article is to characterize the benefits of using innovative pedagogical technologies in pre-school education in the context of modern reformation of the educational sector and to understand the possibilities of its improvement.

The research methods and analysis of scientific sources for revealing the essence of theoretical and methodological approaches to the problem of research are the following: analysis, syntheses, theoretical generalization and systematization, by means of which the problematic field of research was characterized and the peculiarities of the use of innovative pedagogical technologies in preschool education were clarified.

Results. Innovation is considered as a process of mastering a novelty (a new tool, method, technique, technology, program, etc.) that characterizes the search, implementation to the educational process and creative rethinking of ideal methods and programs aimed at developing the abilities of the child's personality. Innovative pedagogical technologies in the context of modern preschool education are considered in different content as: tools; purposeful use of objects, events and relationships in the educational process; system of

innovative methods and means of education, upbringing and development of the child's personality in modern socio-cultural conditions, etc. Drawing on our own experience, it is noted that innovative technologies in pre-school education are used primarily to improve the quality of services provided to meet the growing demands of parents. The technologies of organization of an integrated educational process based on the method of projects, information technologies, game innovation technologies are of particular interest, which are the "foundation" of all preschool education and technology of problem based learning.

Originality. The technology of self-development as comprehensive development of a child, upbringing of his / her independence, reunion of the world of objects and mental actions in the child's mind is described.

Conclusion. Studying the problem of the use of modern pedagogical innovative technologies by preschool educators, we consider not only the ability to apply the described technologies, but also that they are one of the most important conditions for professional improvement. New opportunities are emerging for the implementation of the didactic principles of individualization and differentiation of pre-school education and upbringing, which positively affect the development of their cognitive activity, creative activity and consciousness.

Keywords: *innovative pedagogical technology; pre-school education; method of projects; information technologies; game technologies; problem based learning; technology of self-development.*

Одержано редакцією 15.01.2020
Прийнято до публікації 02.02.2020